

# Spis treści

|                        |   |
|------------------------|---|
| <b>PRZEDMOWA</b> ..... | 7 |
|------------------------|---|

## **CZĘŚĆ I.**

### **ŚRODOWISKOWE UWARUNKOWANIA PROCESÓW GOSPODAROWANIA**

|                                                                                                       |    |
|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|----|
| Rozdział 1. Związki systemu społeczno-gospodarczego ze środowiskiem<br>(Grzegorz Dobrzański) .....    | 9  |
| 1.1. Miejsce środowiska przyrodniczego w ekonomii .....                                               | 9  |
| 1.2. Użytkowanie i ochrona środowiska .....                                                           | 11 |
| 1.3. Zasoby i funkcje środowiska .....                                                                | 12 |
| 1.4. Pojemność i potencjał środowiska, kapitał natury .....                                           | 16 |
| 1.5. Relacje między środowiskiem a dobrobytem i gospodarką .....                                      | 17 |
| Pytania i zagadnienia .....                                                                           | 20 |
| Rozdział 2. Gospodarcze i społeczne konsekwencje degradacji środowiska<br>(Grzegorz Dobrzański) ..... | 21 |
| 2.1. Źródła i skutki degradacji środowiska .....                                                      | 21 |
| 2.2. Globalne problemy ochrony środowiska .....                                                       | 25 |
| 2.3. Ekologiczne bariery rozwoju społeczno-gospodarczego w Polsce .....                               | 39 |
| Pytania i zagadnienia .....                                                                           | 45 |
| Literatura .....                                                                                      | 46 |

## **CZĘŚĆ II.**

### **OGÓLNY MODEL ZARZĄDZANIA OCHRONĄ ŚRODOWISKA**

|                                                                          |    |
|--------------------------------------------------------------------------|----|
| Rozdział 3. Polityka ochrony środowiska<br>(Henryk Sasinowski) .....     | 50 |
| 3.1. Zrównoważony rozwój jako podstawa polityki ochrony środowiska ..... | 51 |
| 3.2. Polityka ekologiczna państwa .....                                  | 55 |
| 3.2.1. Założenia polityki ekologicznej .....                             | 55 |
| 3.2.2. Polityka ekologiczna państwa w latach 2008-2010 .....             | 58 |
| 3.2.3. Polityka ekologiczna państwa w latach 2009-2012 .....             | 60 |
| 3.3. Edukacja ekologiczna społeczeństwa .....                            | 61 |
| Pytania i zagadnienia .....                                              | 65 |

|             |                                                                                         |     |
|-------------|-----------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Rozdział 4. | Instrumenty prawne i administracyjne w ochronie środowiska<br>(Agnieszka Baran) .....   | 66  |
| 4.1.        | Organy i instytucje w ochronie środowiska .....                                         | 66  |
| 4.1.1.      | Państwowa Rada Ochrony Środowiska .....                                                 | 73  |
| 4.1.2.      | Komisje do spraw ocen oddziaływania na środowisko .....                                 | 73  |
| 4.1.3.      | Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej .....                                   | 74  |
| 4.1.4.      | Krajowa Rada Ekozarządzania .....                                                       | 75  |
| 4.2.        | Regulacje prawne w ochronie środowiska .....                                            | 76  |
| 4.2.1.      | Źródła prawa powszechnie obowiązującego .....                                           | 76  |
| 4.2.2.      | Regulacje administracyjno-prawne .....                                                  | 79  |
| 4.3.        | Odpowiedzialność w ochronie środowiska .....                                            | 82  |
| 4.4.        | Ochrona środowiska w gospodarce przestrzennej .....                                     | 84  |
|             | Pytania i zagadnienia .....                                                             | 90  |
| Rozdział 5. | Instrumenty ekonomiczne w ochronie środowiska<br>(Ewa Rauba) .....                      | 91  |
| 5.1.        | Zależność pomiędzy bezpośrednimi i pośrednimi instrumentami<br>ochrony środowiska ..... | 91  |
| 5.2.        | Opłaty za korzystanie ze środowiska .....                                               | 94  |
| 5.3.        | Opłaty podwyższone i administracyjne kary pieniężne .....                               | 100 |
| 5.4.        | Pozostałe instrumenty ochrony środowiska<br>o charakterze obciążeń finansowych .....    | 102 |
| 5.5.        | Subwencje .....                                                                         | 109 |
|             | Pytania i zagadnienia .....                                                             | 111 |
| Literatura  | .....                                                                                   | 113 |

### CZĘŚĆ III.

## EFEKTYWNOŚĆ PRZEDSIĘWZIĘĆ W OCHRONIE ŚRODOWISKA

|             |                                                                                    |     |
|-------------|------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| Rozdział 6. | Koszty użytkowania i ochrony środowiska<br>(Elżbieta Broniewicz) .....             | 116 |
| 6.1.        | Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska w Polsce .....                          | 116 |
| 6.2.        | Koszty bieżące ochrony środowiska .....                                            | 122 |
| 6.3.        | Finansowanie ochrony środowiska w Polsce .....                                     | 126 |
|             | Pytania i zagadnienia .....                                                        | 128 |
| Rozdział 7. | Efekty realizacji przedsięwzięć w ochronie środowiska<br>(Rafał Miłaszewski) ..... | 129 |
| 7.1.        | Rodzaje efektów .....                                                              | 129 |
| 7.2.        | Wartościowanie zasobów środowiska .....                                            | 131 |
| 7.3.        | Metoda strat unikniętych .....                                                     | 137 |
| 7.3.1.      | Metody szacowania strat<br>spowodowanych zanieczyszczeniem środowiska .....        | 137 |
| 7.3.2.      | Straty ekologiczne i nakłady na ich redukcję .....                                 | 145 |

|                                                                                                                                |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 7.3.3. Wprowadzenie kategorii strat uniknionych<br>do rachunku efektywności .....                                              | 148 |
| Pytania i zagadnienia .....                                                                                                    | 150 |
| <b>Rozdział 8. Metody oceny efektywności przedsięwzięć ochronnych</b><br><i>(Elżbieta Broniewicz, Rafał Miłaszewski)</i> ..... | 151 |
| 8.1. Analiza kosztów i korzyści .....                                                                                          | 152 |
| 8.2. Metody rachunku efektywności w ochronie środowiska .....                                                                  | 153 |
| 8.2.1. Wskaźnik okresu zwrotu nakładów .....                                                                                   | 154 |
| 8.2.2. Wskaźnik bieżącej wartości netto .....                                                                                  | 155 |
| 8.2.3. Wskaźnik wewnętrznej stopy zwrotu nakładów .....                                                                        | 157 |
| 8.2.4. Analiza efektywności kosztowej .....                                                                                    | 157 |
| 8.3. Wskaźniki oceny efektywności działalności<br>bieżącej ochrony środowiska .....                                            | 159 |
| 8.4. Wskaźniki kosztów budowy i eksploatacji obiektów<br>ochrony środowiska .....                                              | 163 |
| 8.4.1. Nakłady inwestycyjne na budowę<br>komunalnych oczyszczalni ścieków .....                                                | 163 |
| 8.4.2. Koszty eksploatacji komunalnych oczyszczalni ścieków ...                                                                | 165 |
| Pytania i zagadnienia .....                                                                                                    | 169 |
| Literatura .....                                                                                                               | 170 |

#### **CZĘŚĆ IV.**

### **ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKOWE W PRZEDSIĘBIORSTWIE I GMINIE**

|                                                                                                                                 |     |
|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| <b>Rozdział 9. Podstawy zarządzania środowiskowego</b><br><i>(Joanna Ejdyś, Agata Lulewicz-Sas)</i> .....                       | 172 |
| 9.1. Geneza zarządzania środowiskowego .....                                                                                    | 172 |
| 9.2. Zarządzanie cyklem życia produktu .....                                                                                    | 179 |
| 9.3. Marketing produktów i usług ekologicznych .....                                                                            | 186 |
| Pytania i zagadnienia .....                                                                                                     | 194 |
| <b>Rozdział 10. Strategie zarządzania środowiskowego w przedsiębiorstwie</b><br><i>(Joanna Ejdyś, Agata Lulewicz-Sas)</i> ..... | 195 |
| 10.1. Strategia czystszej produkcji .....                                                                                       | 195 |
| 10.2. System zarządzania środowiskowego<br>według normy PN-EN ISO-14001 .....                                                   | 199 |
| 10.3. System zarządzania środowiskowego Unii Europejskiej EMAS ...                                                              | 210 |
| Pytania i zagadnienia .....                                                                                                     | 224 |
| <b>Rozdział 11. Programowanie zrównoważonego rozwoju gminy</b><br><i>(Joanna Godlewska)</i> .....                               | 225 |
| 11.1. Podstawy programowania zrównoważonego rozwoju .....                                                                       | 225 |
| 11.2. Koncepcja metody programowania<br>zrównoważonego rozwoju gminy .....                                                      | 231 |

|                                                                                                  |     |
|--------------------------------------------------------------------------------------------------|-----|
| 11.3. Udział społeczeństwa w procesie opracowania polityki<br>zrównoważonego rozwoju gminy ..... | 241 |
| 11.4. System zarządzania środowiskowego w gminie .....                                           | 243 |
| Pytania i zagadnienia .....                                                                      | 248 |
| Literatura .....                                                                                 | 249 |
| Spis tabel .....                                                                                 | 255 |
| Spis rysunków .....                                                                              | 257 |